

В.Р. Тагєєв, здобувач

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

А.М. Форманчук, к.мед.н., доц.

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

О.В. Мудрак, д.с.-г.н., проф.

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

К.С. Шалупня, аспірант

Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого

Особливості менеджменту трансплантології в Україні

Трансплантологія є важливою галуззю медицини, яка не тільки рятує життя, але й створює комплексні виклики для соціуму. Кількість проведених оперативних втручань з приводу трансплантацій у світі щорічно збільшується, що обумовлено покращенням якості надання медичної допомоги, а також поінформованості населення та медичного персоналу щодо процедури трансплантації. В Україні досі немає ефективної системи менеджменту трансплантації. По суті, не реалізовано коректний механізм збору, збереження, транспортування і трансплантації анатомічних матеріалів як замкнутої регульованої системи менеджменту. На жаль, нинішня ситуація змушує багатьох громадян нашої країни виїжджати на лікування за кордон, а держава тим самим фінансує розвиток систем охорони здоров'я інших країн, витрачаючи на це бюджетні кошти. У статті наведено дані про важливість трансплантології. Авторами подано статистику трансплантацій в Україні, що виконані різними медичними центрами, показано їхню динаміку, кількість і структуру. Обґрунтовано особливості менеджменту трансплантології в Україні. Зазначено про необхідність удосконалення системи менеджменту трансплантології органів і тканин, що базується на регулюванні великої кількості правових, етичних і медичних аспектів.

Ключові слова: менеджмент трансплантології; донорство; публічне управління; анатомічні матеріали; трансплант-координатор; трансплантаційні центри.

Актуальність теми. Щорічно у світі виконується 100 000 трансплантацій анатомічних матеріалів (АМ) і понад 200 000 людських тканин і клітин [1]. Наразі кількість людей, яким пересадили органи, перевищила 1 мільйон, і ця цифра продовжує зростати. По всьому світу велика кількість країн залучена до цієї медичної маніпуляції. Відтак згідно з даними Міжнародного реєстру донатій і трансплантацій органів (International Registry of Organ Donation and Transplantation – IRODaT) у 2022 році відбулася значна кількість пересадок органів від померлих донорів, зокрема: в Іспанії – понад 46 тис. трансплантацій, в США – приблизно 44,5 тис., в Ісландії – понад 30 тис. [2]. Також в багатьох розвинених країнах світу поширеним є вилучення органів від живого донора. У 2022 році найбільша кількість подібних операцій була проведена у Туреччині – більше 56 тис., Південній Кореї – 48 тис., Саудівській Аравії – 41 тис. [2]. Хоча понад 5000 українців щороку потребують пересадки, в абсолютних цифрах це дорівнює лише 589 операціям на рік. Серед них понад 2500 пацієнтів потребують пересадки нирки, 1500 – печінки, понад 1000 – серця і 300 – кісткового мозку [3]. Трансплантологія України потребує ефективного менеджменту, який містить соціальні, економічні, екологічні і правові аспекти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спираються автори. У 2018 році прийнято Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», який відповідно до Пояснювальної записки до законопроекту було розроблено з урахуванням сучасного стану науки, розвитку громадянського суспільства, вимог до діяльності, пов'язаної з трансплантацією, і ґрунтуючись на міжнародних нормах, рекомендаціях Всесвітньої організації охорони здоров'я та Директив Європейського Союзу [5, 6]. Законопроект визначає вимоги, умови і порядок застосування трансплантації як спеціального методу лікування, забезпечує додержання в Україні прав людини і захист людської гідності під час застосування трансплантації та здійснення іншої, пов'язаної з нею діяльності [4]. Дія цього Закону поширюється на трансплантацію анатомічних матеріалів людині, проведення діяльності, пов'язаної з трансплантацією, отримання анатомічних матеріалів людини для виготовлення біоімплантатів, визначення умов застосування ксеноімплантатів [4]. Одним з нововведень цього закону є запровадження посади трансплант-координатор, який є однією з ключових фігур у сфері проведення трансплантацій. Окрім цього, Координаційний центр трансплантації органів, тканин і клітин Міністерства охорони здоров'я України, що здійснював управлінську діяльність, пов'язану з трансплантацією, був замінений новим – центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. Новим Законом передбачається створення і наповнення Єдиної державної

інформаційної системи трансплантації, що призначена для збирання, ресстрації, накопичення, зберігання, обробки інформації та здійснення автоматизованого об'єктивного і неупередженого розподілу анатомічних матеріалів людини, визначення пари «донор – реципієнт» [4, 7].

Серед підзаконних нормативно-правових актів доречно виокремити Постанову Кабінету Міністрів України «Про деякі питання реалізації Закону України» «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини» від 2018 року та Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Єдину державну інформаційну систему трансплантації органів та тканин» від 2020 року, Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Положення про врегулювання діяльності трансплант-координаторів» від 2021 року, Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку розподілу анатомічних матеріалів і критеріїв встановлення пар донор-реципієнт» від 2021 року та інші [5].

Метою статті є висвітлення комплексного підходу для вдосконалення системи менеджменту трансплантології органів і тканин, що базується на регулюванні великої кількості правових, етичних, медичних і екологічних аспектів.

Викладення основного матеріалу. Згідно з Директивою № 2010/45/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС трансплантація – це процес, спрямований на відновлення функцій організму за допомогою пересадки органу від донора реципієнту [9].

Відповідно до чинного Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» трансплантація визначається як спеціальний метод лікування, що спрямований на відновлення здоров'я людини та полягає в пересадці анатомічного матеріалу людини від донора реципієнту [4]. Цей закон запровадив трансплантаційні центри (ТЦ) як важливий сектор системи трансплантації. Основна роль ТЦ полягає у забезпеченні заготівлі людських органів і тканин та надання їх для трансплантації і виготовлення біоімплантатів. Фактично весь процес донорства органів і тканин підпорядковується трансплант-координаторам (ТК), починаючи з підготовки донора в пункті забору і закінчуючи передачею анатомічного матеріалу в центр трансплантації або виробнику біоімплантатів [4].

Таким чином, закон розрізняє два види медичних послуг: медична допомога, пов'язана з трансплантацією, тобто власне послуги з трансплантації (пересадки анатомічного матеріалу), що надаються в центрах трансплантації, та діяльність, пов'язана з трансплантацією: медичні послуги з вилучення анатомічних матеріалів у живих донорів, вилучення анатомічних матеріалів у трупних донорів, зберігання та транспортування анатомічних матеріалів людини з метою трансплантації, послуги з координації трансплантації, що надаються медичними закладами, або послуги з вилучення анатомічних матеріалів у трупних донорів, зберігання та транспортування таких матеріалів для виробництва біоімплантатів. Така діяльність, як правило, виконується центром вилучення, але транспортування анатомічного матеріалу здійснюється центром трансплантації, який повинен мати спеціальну команду вилучення.

Діяльність бази вилучення і центру трансплантації може бути об'єднана в одному закладі охорони здоров'я, наприклад, якщо центр трансплантації має відділення інтенсивної терапії, де можна виявити потенційного донора, а центр має реципієнта, який відповідає цьому потенційному донору за всіма параметрами. Тому розташування ТК є важливим як на базі реципієнта, так і в центрі трансплантації. Функція ТК є багатогранною, але її ключова роль – це процес отримання згоди на донорство, що вимагає значної психологічної підготовки, і передача анатомічного матеріалу в центр трансплантації (поведінкова координація), що вимагає підтримки. Таким чином, можна зробити висновок, що трансплантація – це система медичних маніпуляцій, під час яких здійснюється пересадка живого біологічного матеріалу від донора до реципієнта. Однак до і після трансплантації необхідно виконати ряд діагностичних, профілактичних і лікувальних процедур, щоб забезпечити успіх трансплантації.

На сьогоднішній день в Україні 25 медичних закладів з 14 областей уповноважені як центри трансплантації АМ і отримують державне фінансування. Найбільше органних трансплантацій у 2023 році проведено у Першому медичному об'єднанні Львова (127), Національному науковому центрі хірургії та трансплантології імені О.О. Шалімова (96) та Інституті серця МОЗ України (75). Трансплант-команди пересаджують серце, печінку, легені, нирки, підшлункову залозу, є успішний досвід спліт-трансплантації печінки та одночасної пересадки нирки і підшлункової залози (рис. 1) [10].

Рис. 1. Кількість трансплантацій, виконаних центрами у 2023 році в Україні

Галузь трансплантології зазнала значного розвитку, відтак у 2019 році проведено 78 операцій з пересадки органів (73 від живого донора, 5 від донора-трупа), у 2020 році – 129 (100 від живого донора, 29 помертно), у 2021 році – 316 операцій (145 від живого донора, 171 від донора-трупа), у 2022 році – 384 (170 від живого донора, 214 від донора-трупа) (рис. 2) [10].

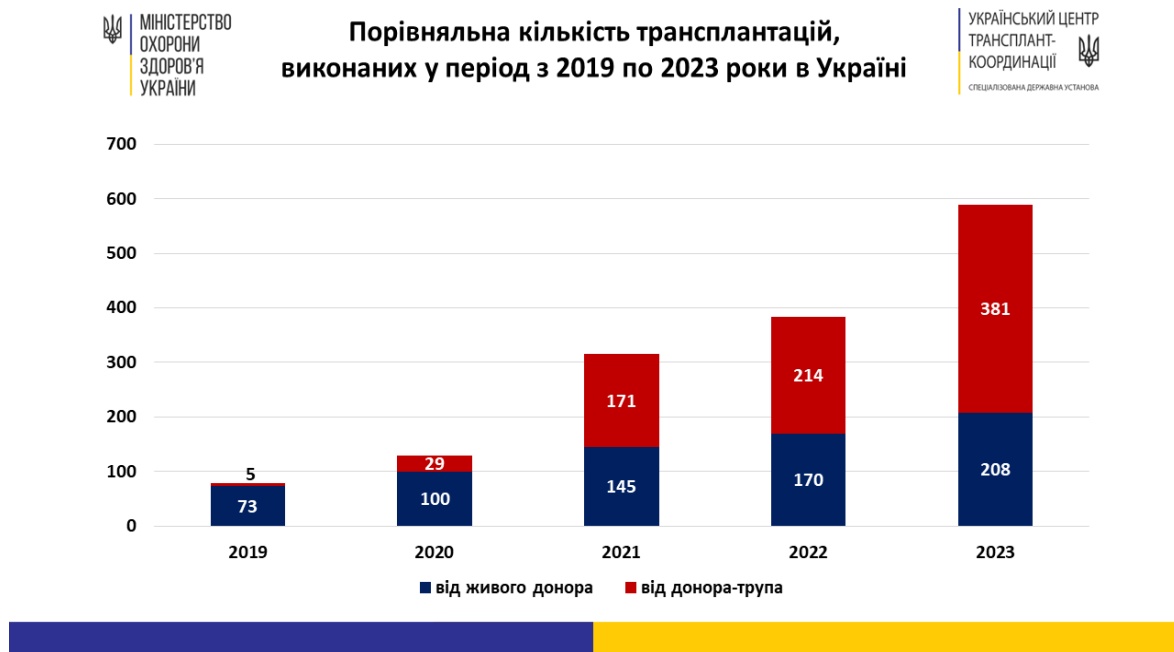

Рис. 2. Порівняльна кількість трансплантацій, виконаних у період з 2019 по 2023 роки в Україні

У 2023 році кількість операцій значно збільшилась і досягла позначки в 589 трансплантацій АМ (208 (36 %) від живого донора, 381 (64 %) від померлого) (рис. 3). Це майже вдвічі більше, аніж на старті пілотного проекту з трансплантації у 2021 році [10].

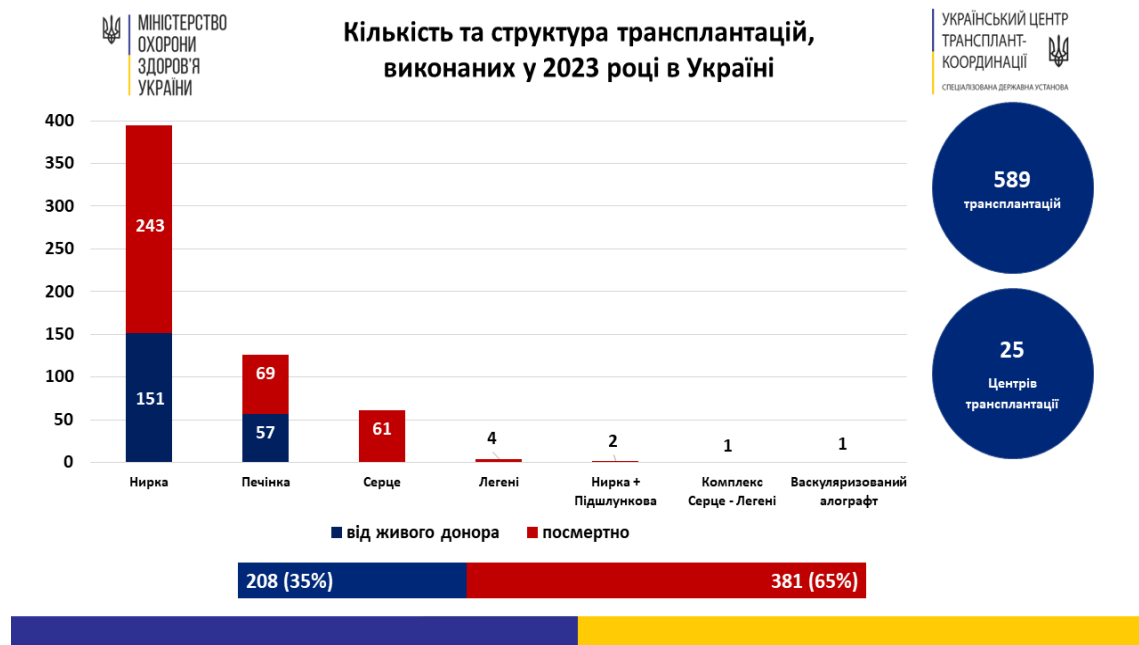

Рис. 3. Кількість і структура трансплантацій, виконаних у 2023 році в Україні

Упродовж усього року залишався стабільно вищим відсоток трансплантацій від померлого донора: 65 % – від померлого і 35 % – від живого донора. Це співвідношення є одним з показників дієздатності системи трансплантації.

Усі операції з трансплантації безкоштовні для пацієнтів та фінансуються МОЗ України в межах пілотного проєкту. Держава і надалі фінансуватиме розвиток цього напрямку. Починаючи з січня 2024 року, послуги з трансплантації оплачуються медичним закладам Національною службою здоров'я (НСЗУ) в межах Програми медичних гарантій. НСЗУ підготувало відповідні пакети: трансплантація та посттрансплантаційний супровід.

Вважається за доцільне зазначити, що зроблено в Україні для розвитку трансплантології за останній час: 1) у 2018 році прийнято Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини», який набув чинності 01.01.2019 року і замінив Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 1999 року; 2) створено і ефективно функціонує Єдину державну інформаційну систему трансплантації; 3) 30 січня 2018 року розпочато державну медичну реформу; 4) у 2020 році розпочато підготовку першого курсу трансплант-координаторів в Україні і призначаються трансплант-координатори у профільних лікарнях; 5) з 2020 року розпочато реалізацію пілотної програми з організації системи державної служби трансплантації [11].

Основною складністю в реалізації трансплантації в Україні є дефіцит анатомічних матеріалів та, власне, донорів. Проблематичним також є отримання від донора добровільної згоди на прижиттєве чи посмертне вилучення в нього важливих АМ задля потреб реципієнта. Зрозуміло, що для виконання тих чи інших процедур законодавство кожної країни має встановити певні закони, які б дозволяли проводити цю діяльність. Країни світу прийняли «презумпцію згоди» («opt-out») або «презумпцію незгоди» («opt-in») як спосіб вирішення цієї проблеми. Варто зазначити, що обидві презумпції схвалені ВООЗ у Керівних принципах й використовуються у практиці країн усього світу [12].

Відповідно до «презумпції згоди» («opt-out»), анатомічні матеріали вилучаються або використовуються, якщо померла особа не заперечувала проти вилучення або використання її органів до своєї смерті, або якщо не було заперечень з боку родичів чи законних представників. Ці умови вважаються достатньою підставою для презумпції, якщо особа та її родичі дали згоду на донорство АМ. Однак вилучення АМ не відбувається, якщо на момент вилучення медична організація була поінформована про те, що особа, її родичі або законний представник заперечують проти вилучення органів і тканин після її смерті. На сьогоднішній день презумпція згоди діє в Австрії, Бельгії, Болгарії, Греції, Данії, Естонії, Італії, Іспанії, Латвії, Люксембургу, Мальті, Польщі, Португалії, Словаччині, Угорщині, Фінляндії, Франції, Хорватії, Чехії [13]. У Франції, наприклад, існує презумпція згоди батьків на вилучення АМ у померлої дитини. В Австрії АМ можуть бути вилучені у будь-якого померлого іноземного підданого без винятку. Бельгія часто наводиться як приклад ефективної реалізації правової моделі «презумпції згоди»: між 1985 і 1989 роками кількість операцій з вилучення органів у цій країні зросла майже вдвічі – з 18,9 до 41,3

на 1 мільйон жителів. У зв'язку з цим бельгійські трансплантологи навіть запропонували донорство АМ іншим країнам у межах програми «Євротрансплантація» [14].

Презумпція незгоди («opt-in») означає, що потрібна обов'язкова наявність попередньої згоди людини або її родичів на вилучення АМ. Це зобов'язує лікарів повідомляти родичів померлої особи про пропозицію вилучення органів або тканин для трансплантації, таким чином унеможливаючи розпорядження лікарями тілом померлої особи без її згоди. У країнах, які прийняли модель «презумпція незгоди», згода на вилучення АМ зазвичай фіксується у спеціальному документі, який називається карткою донора, або у водійському посвідченні. Презумпція незгоди передбачається медичним законодавством Великобританії, Данії, Ірландії, Кіпру, Литви, Нідерландів, Німеччини, Румунії, США, Японії [12, 13].

Різниця між застосуванням презумпції згоди на посмертне донорство і презумпції незгоди є, мабуть, головним питанням у правовій базі трансплантації в ЄС: 19 країн ЄС мають презумпцію згоди, вісім – презумпцію незгоди і одна (Словенія) – змішану систему. На практиці це означає, що сім'я померлого донора відіграє вирішальну роль у кожній операції з трансплантації [13].

В Україні наразі діє презумпція незгоди. На жаль, немає чіткої відповіді на питання: хто має право дати письмову згоду на посмертне донорство або письмову відмову від посмертного донорства після смерті живого донора, оскільки порядок надання згоди на взяття анатомічного матеріалу у живого донора та порядок відмови від раніше наданої згоди не існують. Письмова згода або відмова від згоди на взяття анатомічного матеріалу у живого донора для трансплантації та/або виготовлення біологічних імплантатів не може бути отримана після констатації незворотної смерті або анулювання раніше наданої згоди та заяви про призначення, зміну або скасування довіреності. Вважається, що Україна має вирішити питання трансплантації органів шляхом законодавчого закріплення презумпції згоди [15, 16].

Опитування, проведене в липні–серпні 2017 року, показало, що 63 % респондентів підтримали право людини на пожертвування свого органу для порятунку або покращення життя іншої людини після смерті [17]. 62,3 % опитаних українців не знають, що для вилучення органів потрібна прижиттєва згода людини або згода родича. Однак гіпотеза про те, що обізнаність людей про необхідність прижиттєвої згоди на вилучення АМ призведе до масових відмов, не підтвердилася. Решта (41,3 %) українців висловили готовність стати донорами на момент смерті. Основною мотивацією висловленої готовності є бажання допомогти іншим і врятувати життя людей, які потребують трансплантації. В опитуванні 28,3 % респондентів вибрали пункт «важко відповісти» і 30,4 % висловилися проти вилучення АМ [18]. Основною причиною небажання ставати донором органів є побоювання респондентів, що лікарі можуть навмисно довести їх до смерті, щоб вилучити органи. Небажання бути донором для трансплантації пов'язане з особистими переконаннями, в тому числі релігійними, але переважно через недовіру до лікарів та системи охорони здоров'я в цілому. З метою усунення соціальної напруги необхідно інформувати громадськість з цього питання. Також важливо, які джерела інформації для цього використовувати. Наприклад, українці отримують інформацію про донорство та трансплантацію АМ від працівників Міністерства охорони здоров'я (41 %) або провідних лікарів (39 %), решта – від представників духовенства [19].

У багатьох країнах існують комп'ютеризовані державні програми і системи, спрямовані на заохочення людей висловлювати бажання стати донорами органів після смерті (реєстрація донорів). У деяких країнах (наприклад, Австрія) право на відмову від вилучення органів після смерті, тобто презумпція згоди, є жорстким. Право на відмову від вилучення органів після смерті може бути реалізоване тільки самим громадянином за життя або його законним представником, що має бути документально підтверджено [13].

Таким чином держави-члени ЄС використовують різні національні (а в деяких випадках і регіональні) системи отримання згоди на донорство органів після смерті. Відповідно до системи «opt-in» (також відомої як «явна згода», «інформована згода» або «презумпція незгоди»), згода має бути надана в явній формі, в той час як система «opt-out» («презумпція згоди») встановлює принцип «мовчання прирівнюється до згоди». Це означає, що у випадку раптової смерті людина автоматично стає донором, якщо вона не висловила заперечення перед смертю. Існує також змішана система [13]. На сьогоднішній день чинним законодавством України закріплена презумпція незгоди. Проте поступово збільшується кількість людей, які надають добровільну згоду на посмертне донорство. Згоду на посмертне донорство можна подати трансплант-координатору у будь-якому центрі трансплантації незалежно від місця проживання чи реєстрації. Вашу заяву внесуть у Єдину державну інформаційну систему трансплантації (ЄДІСТ). Інформація на цьому ресурсі – конфіденційна. Допоки людині не констатують незворотну смерть, доступу до її даних ніхто з трансплантологів не має. Станом на жовтень 2023 року у ЄДІСТі зареєстровано близько тисячі заяв українців, які згодні стати донорами після смерті. При цьому у національному списку очікування на трансплантацію органів понад 2 000 українців [20]. Вважаємо такі дії українців ознакою гуманності, вдячності та бажання надати змогу іншим особам продовжувати життя, особливо під час збройної агресії російської федерації на території України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Із зазначеного вище варто зауважити, що багато держав є спеціальне законодавство, яке регулює питання донорства і трансплантації органів. Воно відповідає міжнародним стандартам. Враховує в себе процеси відбору, збереження, транспортування та розподілу органів. Етичні комітети грають важливу роль у розгляді та вирішенні етичних питань, пов'язаних з трансплантацією. Законодавство також регулює збирання і використання тканин для трансплантації, враховуючи критерії донорства, безпеку та етичні стандарти. Закони визначають права і обов'язки донорів та реципієнтів. Це може містити питання конфіденційності, інформованості та згоди. Законодавство визначає процедури розподілу та призначення органів між реципієнтами, зокрема, визначає критерії, які враховуються при виборі реципієнта. Закони встановлюють стандарти та вимоги до контролю якості і безпеки процесів трансплантації, щоб гарантувати надійність і безпеку процедур. Правовий фундамент передбачає захист прав та інтересів як донорів, так і реципієнтів, у тому числі права на конфіденційність і безпеку. Законодавство також визначає відповідальність лікарів, що беруть участь у процесі трансплантації, і забезпечує їхні права та обов'язки.

Такий правовий фундамент створює основу для ефективної та етичної практики трансплантології, забезпечуючи високий стандарт догляду та захист прав і безпеки всіх сторін, включених у цей процес.

Список використаної літератури:

1. Трансплантологія в Україні відстала від світу на цілу епоху [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://amnu.gov.ua/transplantologiya-v-ukrayini-vidstala-vid-svitu-na-czilu-epohu/>.
2. International Registry of Organ Donation and Transplantation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.irodat.org/?p=database>.
3. Посмертне донорство і трансплантація органів в Україні. Відповідаємо на головні питання / The village [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.village.com.ua/village/city/asking-question/329319-posmertne-donorstvo>.
4. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України № 2427-VIII від 17.05.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони здоров'я та трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині : Проект Закону України / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2386a-1&skl=9.
6. Національна академія медичних наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://amnu.gov.ua/verhovna-rada-ukrayiny-prujnyala-zakon-pro-transplantacziyu/>.
7. *Корольова В.* Особливості регулювання трансплантації органів: правовий аспект / *В. Корольова, Ю. Яценко* // Legal Bulletin. – 2020. – № 1. – С. 66–71.
8. Про затвердження Порядку розподілу анатомічних матеріалів та критеріїв встановлення пар донор-реципієнт : Наказ МОЗ № 293 від 18.02.2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0527-21#Text>.
9. Директива 2010/45/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 липня 2010 року стосовно стандартів якості та безпеки людських органів, призначених для трансплантації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/53/oj>.
10. Український центр трансплант-координації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://utcc.gov.ua/statystyka/>.
11. *Панкратова Д.О.* Проблемні питання правового регулювання застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині / *Д.О. Панкратова, О.О. Щипанова* // Запорізькі правові читання. Ч. 2 : Доповіді майбутніх науковців : матеріали Щорічної міжнародної науково-практичної конференції, 06 травня ; за заг. ред. *Т.О. Коломоєць*. – Запоріжжя : ЗНУ, 2019. – С. 38–40.
12. *Клименко О.В.* Історія розвитку правового регулювання у сфері трансплантації органів у Великій Британії, США та країнах Європи / *О.В. Клименко, Г.Р. Шоха* // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Сер. : Юридичні науки. – 2019. – № 1. – С. 1–6.
13. *Гальчинський В.Г.* Проблеми законодавчого врегулювання трансплантації органів в Україні та ЄС / *В.Г. Гальчинський, С.В. Гальчинський* // Медичне право. – 2022. – № 2 (30). – С. 24–48.
14. *Тіхонова М.А.* Сучасні проблеми реалізації в Україні права на трансплантацію від померлого донора / *М.А. Тіхонова, М.А. Кривородько* // Теорія і практика правознавства. – 2020. – № 1 (17). – С. 1–15.
15. Українська трансплантологія вмирає: їй потрібна пересадка закону [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.net/ukr/news/news-218930.html>.
16. *Шульга В.М.* Трансплант-координація в Україні: стан та перспективи розвитку / *В.М. Шульга* // Державне будівництво. – 2016. – № 1. – С. 1–7.
17. Динаміка оцінок медичної реформи: соціологічне опитування / Соціологічна група «Рейтинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ratinggroup.ua>.
18. *Мусієнко А.В.* Деякі правові та організаційні проблеми використання трансплантатів / *А.В. Мусієнко* // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2002. – № 3. – С. 37–40.
19. *Вишинецька С.В.* Правове регулювання трансплантації і донорства в Україні / *С.В. Вишинецька*. – 2020. – 99 с.
20. Чотири згоди на посмертне донорство протягом доби / Український центр трансплант-координації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://utcc.gov.ua/chotyry-zgody-na-posmertne-donorstvo-protyagom-doby/>.

References:

1. «Transplantolohiia v Ukraini vidstala vid svitu na tsilu epokhu», [Online], available at: <https://amnu.gov.ua/transplantologiya-v-ukrayini-vidstala-vid-svitu-na-czilu-epohu/>
2. *International Registry of Organ Donation and Transplantation*, [Online], available at: <https://www.irodat.org/?p=database>
3. «Posmertne donorstvo i transplantatsiia orhaniv v Ukraini. Vidpovidaemo na holovni pytannia», *The village*, [Online], available at: <https://www.village.com.ua/village/city/asking-question/329319-posmertne-donorstvo>
4. Verkhovna Rada Ukrainy (2018), *Pro zastosuvannia transplantatsii anatomichnykh materialiv liudyni*, Zakon Ukrainy No. 2427-VIII vid 17.05.2018, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>
5. Verkhovna Rada Ukrainy, *Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo okhorony zdorovia ta transplantatsii orhaniv ta inshykh anatomichnykh materialiv liudyni*, Proiekt Zakonu Ukrainy, [Online], available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2386a-1&skl=9
6. *Natsionalna akademiia medychnykh nauk Ukrainy*, [Online], available at: <https://amnu.gov.ua/verhovna-rada-ukrayiny-pryjnyala-zakon-pro-transplantacziyu/>
7. Korolova, V. and Yashchenko, Yu. (2020), «Osoblyvosti rehuliuвання transplantatsii orhaniv: pravovy aspekt», *Legal Bulletin*, No. 1, pp. 66–71.
8. MOZ (2021), *Pro zatverdzhennia Poriadku rozpodilu anatomichnykh materialiv ta kryteriiv vstanovlennia par donor-retsypient*, Nakaz No. 293 vid 18.02.2021, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0527-21#Text>
9. *Dyrektiva 2010/45/JeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 7 lypnia 2010 roku stosovno standartiv yakosti ta bezpeky liudskykh orhaniv, pryznachenykh dlia transplantatsii*, [Online], available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/53/oj>
10. *Ukrainskyi tsentr transplant-koordinatsii*, [Online], available at: <https://utcc.gov.ua/statystyka/>
11. Pankratova, D.O. and Shchypanova, O.O. (2019), «Problemi pytannia pravovoho rehuliuвання zastosuvannia transplantatsii anatomichnykh materialiv liudyni», *Zaporizki pravovi chytannia*, Part 2. *Dopovidi maibutnikh naukovtsiv*, materialy Shchorichnoi mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii, 6 travnia, in Kolomoiets, T.O. (ed.), ZNU, Zaporizhzhia, pp. 38–40.
12. Klymenko, O.V. and Shokha, H.R. (2019), «Istoriia rozvytku pravovoho rehuliuвання u sferi transplantatsii orhaniv u Velykii Brytanii, SSHa ta krainakh Yevropy», *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu imeni V.I. Vernadskoho*, Ser. *Yurydychni nauky*, No. 1, pp. 1–6.
13. Halchynskyi, V.H. and Halchynskyi, S.V. (2022), «Problemy zakonodavchoho vrehuliuвання transplantatsii orhaniv v Ukraini ta YeS», *Medychno pravo*, No. 2 (30), pp. 24–48.
14. Tikhonova, M.A. and Kryvorodko, M.A. (2020), «Suchasni problemy realizatsii v Ukraini prava na transplantatsiiu vid pomerloho donora», *Teoriia i praktyka pravoznavstva*, No. 1 (17), pp. 1–15.
15. «Ukrainska transplantolohiia vmyraie: yii potrebna peresadka zakonu», [Online], available at: <http://www.unian.net/ukr/news/news-218930.html>
16. Shulha, V.M. (2016), «Transplant-koordinatsiia v Ukraini: stan ta perspektyvy rozvytku», *Derzhavne budivnytstvo*, No. 1, pp. 1–7.
17. «Dynamika otsinok medychnoi reformy: sotsiologichne opytuvannia», *Sotsiologichna hrupa "Reitynh"*, [Online], available at: <http://ratinggroup.ua>
18. Musiienko, A.V. (2002), «Deiaki pravovi ta orhanizatsiini problemy vykorystannia transplantativ», *Visnyk Akademii pratsi i sotsialnykh vidnosyn Federatsii profspilok Ukrainy*, No. 3, pp. 37–40.
19. Vyshnovetska, S.V. (2020), *Pravove rehuliuвання transplantatsii i donorstva v Ukraini*, 99 p.
20. «Chotyry zghody na posmertne donorstvo protiahom doby», *Ukrainskyi tsentr transplant-koordinatsii*, [Online], available at: <https://utcc.gov.ua/chotyry-zghody-na-posmertne-donorstvo-protyagom-doby/>

Тажеев Валентин Русланович – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти» <https://orcid.org/0000-0001-9144-6128>.

Наукові інтереси:

- медицина;
- хірургія;
- менеджмент;
- публічне управління та адміністрування.

E-mail: valentin.tageev@gmail.com.

Форманчук Андрій Миколайович – кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії № 1 з курсом урології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова.

<https://orcid.org/0000-0003-4676-1289>.

Наукові інтереси:

- медицина;
- хірургія.

E-mail: atravmatik@gmail.com.

Мудрак Олександр Васильович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології, природничих та математичних наук Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти».

<https://orcid.org/0000-0002-1776-6120>.

Наукові інтереси:

- екологія;
- соціологія;
- екологія людини;
- сталий розвиток.

E-mail: ov_mudrak@ukr.net.

Шалупня Катерина Сергіївна – аспірант кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

<https://orcid.org/0000-0001-8682-8412>.

Наукові інтереси:

- міжнародне право;
- право Європейського Союзу;
- міжнародне кримінальне право;
- міжнародне право прав людини;
- право Європейського Союзу.

E-mail: k.s.shalupnia@gmail.com.

Taheiev V.R., Formanchuk A.M., Mudrak O.V., Shalupnia K.S.

Specificities of transplantology management in Ukraine

Transplantation is an important branch of medicine that not only saves lives, but also creates complex challenges for society. The number of transplant surgeries in the world is increasing every year, which is due to the improvement of the quality of medical care, as well as the awareness of the population and medical personnel about the transplantation procedure. Ukraine still lacks an effective transplant management system. In fact, the correct mechanism of collection, preservation, transportation and transplantation of anatomical materials as a closed regulated management system has not been implemented. Unfortunately, the current situation forces many citizens of our country to go abroad for treatment, and the state thereby finances the development of health care systems in other countries, spending budget funds on it. The article provides data on the importance of transplantology. The author has presented the statistics of transplants in Ukraine performed by various medical centers, their dynamics, number and structure are shown. The peculiarities of the management of transplantology in Ukraine are substantiated. The need to improve the management system of organ and tissue transplantation, which is based on the regulation of a large number of legal, ethical and medical aspects, has been noted.

Keywords: management of transplantology; donation; public administration; anatomical materials; transplant coordinator; transplant centers.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2024.